(Post)Jurnal baltic

de Marius Ianuş

Primul meu zbor cu avionul. Prima mea călătorie în Vest. Prima mea bursa acordată de vreo instituţie. Cam tîrziu, parcă... Îmi aprind o ţigară în faţa sălii de Plecări a Otopeniului fix sub semnul începutului.
Schimb cîteva vorbe cu Dan şi Gabi şi ne îmbarcăm.
Mă gîndesc în toate direcţiile. Îl voi căuta pe Alexandru Monciu-Sudinski.
*
Fiică-mea e convinsă că mă duc la Stockholm să mă întîlnesc cu regina. E la vîrsta poveştilor cu prinţese şi nu înţelege încă diferenţele sociale dintre familia noastră şi scrierile mele şi Casa de Bernadotte.
*
Înainte de aterizarea la Munchen simt o apăsare uriaşă în creier. Urechile îmi ţiuie, fornăie, fonfăne.
*
La Munchen găsim un loc de fumat. Ne înghesuim acolo ca focile, ca o minoritate discriminată şi pe cale de dispariţie ce sîntem. Pe unde vom trece vom purta stigmatul fumătorilor înrăiţi. Oamenii Occidentului au trădat cauza nicotinei şi ne privesc cu compătimire.
*
La a doua aterizare urechile şi ţeasta mi se comportă ceva mai normal. De la Arlanda luăm un taxi pînă la ICR. La ICR ne aşteaptă Eva Leonte. Apoi încep să apară poeţii suedezi. Eu vreau så o tai. Nu ştiu de ce... Funcţionarele de aici aruncă priviri speriate în toate părţile. Ele sînt angajatele MAE.
*
După ce vine fotograful pot să plec. Autobuzul pentru Nynäshamn e abia seara. De la Nynäshamn vom lua feribotul pentru Visby. Am de vizitat biserica ortodoxă rusească din curtea bisericii protestante Maria Magdalena. Nu e departe de sediul ICR din Skeppsbron 20. La ieşire din Gamla Stan (Oraşul Vechi) înaintez cîteva sute de metri pe următoarea insulă: Södermalm. Oamenii de aici trebuie să îşi mai aducă aminte de Monciu, pentru că a fost cîntăreţ în corul bisericii lor.
*

Nu găsesc pe nimeni la biserica rusească. Din fericire, mi-am prelungit şederea în Stockholm pînă pe 7, aşa că voi prinde două zile de slujbe. Mă duc la ICR, unde Eva Leonte îmi vinde un bilet de autobuz şi mă fericeşte cu cîteva informaţii în privinţa mijloacelor de transport. Apoi plec la cealaltă biserică rusească din Stockholm, pe Birger Jarlsgatan 98. Spre norocul meu, această bisericuţă e aşezată lîngă o altă biserică ortodoxă, una grecească, impunătoare. Aşa că o găsesc repede. Închisă.

*

În Gamla Stan mă întîlnesc cu Cecilia Hansson, poeta pe care trebuie să o traduc. Ea îmi indică unde sînt ceilalţi. Într-o cafenea, într-o piaţă plină de cafenele. Renunţ să-i caut - trebuie să-mi limpezesc gîndurile. Seara plecăm spre Visby. Cîteva runde de öl, adică bere, au adus buna dispoziţie în sînul micii noastre trupe de scriitori. Eu nu mai beau, mi-am băut porţia pentru viaţa asta, dar nu mă deranjează compania „afumaţilor”.

*

În Nynäshamn confundăm feribotul cu care trebuie să plecăm cu clădirea portului. E un feribot cît trei blocuri cu patru etaje puse unul lîngă altul. Dacă nu chiar un pic mai mare. Ajungem în Visby noaptea, ne cazăm rapid şi ne înfigem visele în pernele moi ale Cetrului pentru Scriitori şi Traducători al Literaturilor Baltice. Sună bine?

*

Visby. Un fel de Sighişoară proptită în coate în vreme ce îşi oglindeşte chipul în Marea Baltică. Oraşul coboară în treptele abrupte ale străzilor pînă pe ţărm. Centrul pentru Traducători şi Scriitori e chiar deasupra frumoasei catedrale a oraşului. Dar frumoasă e prea puţin spus. În această superbă catedrală fac primul meu drum suedez. Pe pereţi: o expoziţie cu interpretări artistice contemporane ale Fecioarei Maria. E şocant. E ca şi cum aş vedea poezia mea pe pereţi. Un semn al anarhiei pe voalul care acoperă faţa unei femei arabe. O siluetă înecată în sînge. O pungă ca de abator care învăluie o siluetă nedesluşită din aer. Simboluri consumiste contemporane. Primul şoc al diferenţei iscată de religia din care vine, în fapt, poezia mea. Protestantismul înseamnă libertate.

*

Ce ar fi zis tovarăşii români de la New York MagazinE dacă ar fi văzut expoziţia asta din catedrala evanghelică din Visby? În jumătate dintre ei ar fi crăpat inima pe loc de furie. Cealaltă jumătate ar fi făcut rapoarte

furibunde, adresate preşedintelui, primului ministru, Securităţii şi oamenilor de bine.

*

Cecilia Hansson e o poetă dificilă. Nu e uşor de tradus şi contextul ei psihologic nu e accesibil instantaneu. O combinaţie de Aglaya Veterany şi Ion Stratan. O poezie cum nu s-a făcut vreodată în România. Poezie de caz psihologic, i-aş spune. Versuri tăioase, prozaice, dar foarte stilizate, cu multe consonanţe şi rime ascunse. Povestea cărţii din care traduc: lumea văzută prin ochii unei liceence inadaptate, îndrăgostită de o colegă. Cred că, deşi e un volum de versuri, dacă ar fi publicat de o editură cu difuzare bună ar face furori între tinerii scriitori din România.

*

De noi are grijă Henrik Nilsson, www.hnilsson.com. E cel mai mare din trupă şi e un tip deschis, aproape latin. Rîde de se prăpădeşte la poantele sexiste ale lui Dan Coman. I se înroşesc pometţii obrajilor şi, la ceva timp după ce poanta s-a dezamorsat, încă mai scoate icnete scurte. Nu sînt convins că cititorii nu vor să ştie care e diferenţa dintre o blondă şi un ţînţar, dar mă abţin. Am prins şi eu un banc sexist de la un fino-suedez. L-am descifrat cu dicţionarul în camera mea: - *Vad är den första en blondin säger på morgonen? - Tack, grabbar.* Nu îl mai traduc, că îmi sar în cap feministele. Iar *femininele* ”nu îl înţeleg”. Chestie probată. Henrik vine cu noi în insula Fårö, unde şi-a petrecut ultimii ani Ingmar Bergman. Vîntul pe care l-am simţit şi într-unul din ultimele interviuri pe care le-a dat. Peisajul de capăt de lume.

*

Ceva straniu în biblioteca Casei Scriitorilor şi Traducătorilor: dacă mă prinde miezul nopţii acolo ceasul telefonului mi se dă automat în urmă cu o oră. Mi se întîmplă asta de două ori. Cînd sînt în cameră, ceasul merge normal.

*

Dan, Gabi şi Henrik au fost la o discotecă. Eu, de voie, de nevoie, postesc. Trebuie să-mi rămînă bani pentru Stockholm - voi rămîne trei zile peste program.

A doua zi aflu noutăţile lui Dan Coman: tipele se îmbată mangă şi din discoteca aia poţi „să iei pe sus orice”. Habar n-are în ce putea să se bage. La Stockholm aflu de la Corina Oprea, româncă angajată într-un ONG suedez, că tipele bete umblă în grup se culcă cu cine nimeresc şi a doua zi intentează procese pentru viol. Dacă prietenele lor declară că au

spus o dată nu, eşti bun de plată. În context, îmi explic de ce cădeau pe jos în jurul nostru pantofii şi poşetele primelor tipe pe care le întîlnim pe stradă cînd ajungem noaptea în Stockholm. Fete fără apărare, cum ar veni.

*

Din fericire Dan n-a ajuns sponsor fără voie ale gagicilor (Tjejer) suedeze. În schimb şi-a cheltuit toţi banii admirînd ceiele astea clătinîndu-se prin baruri.

*

Directoarea centrului pentru scriitori din Visby, Lena Pasternak, e rudă cu Boris Pasternak? Îi pun întrebarea legată de familia ei, pe care ceilalţi o ocolesc şi spre surprinderea tuturor, chiar e. Tatăl lui Boris şi bunicul ei sînt veri.

*

Totul în Visby şi Stockholm dă o senzaţie puternică de durabilitate. Lucrurile nu au fost făcute pentru mîine-poimîine. Clădiri din secolul XIV arată la fel de bine ca şi clădirile bucureştene din anii '80.

*

Mă afund în povestea Ceciliei. M-a enervat bine Eva Leonte, care mi-a cerut să nu le mai spun tuturor că nu ştiu prea bine engleză. Aparenţele astea! Traduc în română şi am dicţionare. Şi traduc din suedeză. Aşa că iau fiecare cuvînt suedez la smotocit şi fac o înregistrare cu textele Ceciliei citite de ea în suedeză.

*

Mi-a ieşit o traducere chiar bună. Îi cer părerea Domnicăi, printr-un email, iar ea nu modifică nimic. Gabi şi Dan cred şi ei că „sună bine".

*

La Muzeul Gotlandului, altă senzaţie stranie. Am intrat acolo căutînd o cafenea, dar, în vreme ce colegii mei se învîrt prin librărie, ceva mă atrage cu forţă în expoziţia de rune din secolele IV - XI. O senzaţie puternică, dureroasă de chemare înainte de a intra, o senzaţie de linişte lăuntrică uriaşă cînd mă plimb singur printre pietre. Îmi dau o explicaţie provizorie - ceva urme ale subconştientului colectiv rămase în mine: în secolul III goţii au trecut şi pe teritoriul României, iar urmele culturii lor se găsesc şi azi pe aici. I se spune ***Cultura Sântana de Mureş* - în alte ţări**: **Cherniakhov.** Te pomeneşti că voi fi fiind vreun pui de got, mă iau peste picior cînd părăsesc „peştera" expoziţiei.

Expoziţia despre care vorbesc poate fi vizutată virtual, pe siteul muzeului: http://www.lansmuseetgotland.se/ . Dar, o vizită virtuală nu îmi dă senzaţia puternică de acolo. Mi se părea că unele rune sînt însemnate cu sînge.

*

Am prins Visby-ul într-o mulţime de ipostaze. Fac poze cu telefonul mobil şi i le trimit Domnicăi prin transfer.ro.

*

Dacă mi-ar fi spus cineva înainte de a pleca în Suedia că mă voi îndrăgosti de McDonald's, l-aş fi declarat nebun. În România pare o chestie fără rost şi destul de scumpă. În Visby înţeleg dintr-odată democraţia McDonald-ului. Nu e prea mult spus. E singurul loc unde poate să mănînce oricine. Un cheesburger costă 10 coroane, adică 0,9 euro. Iar calitatea produselor e alta decît a celor pe care le poţi cumpăra la cîteva tarabe cu hot-dogi de 25 de coroane pe stradă. Chiar dacă trăieşti din adunatul bidoanelor de plastic şi cutiilor de metal de pe străzi poţi să mănînci bine la „Mac". Îmi înnebunesc colegii cu odele pe care le aduc Mc-ului.

*

Ne despărţim cu regrete de Visby. În ultima seară, avem o lectură de poezie în faţa publicului din oraş. Oamenii n-au nicio problemă cu Manifestul meu *Anarhist*. Le place, îl apreciază ca act artistic. În loc să fie şocaţi ei, sînt şocat eu. Deci suedezii îşi scot pălăria spectatorului în faţa unui poem pentru care Poliţia Română scotocea Uniunea Scriitorilor în căutarea mea? La lectura din Stockholm – aceeaşi poveste, deşi aici sînt şi mai fioros.

*

Ultima zi de Visby mă înfăşoară într-o peliculă de tristeţe. A doua soţie a lui Alexandru-Monciu Sudinski nu vrea să mă ajute deloc. În plus, a vorbit cu toţi membrii familiei să nu mă ajute. Sînt un ticălos pentru că scriu despre un om care încă trăieşte. Fostul ei soţ, care a plecat de lîngă ea în urmă cu cincisprezece ani. Un om care scria el însuşi despre oameni în viaţă – vezi „Banc pentru Cezar", din Rebarbor – dar ce mai contează?... Sînt un ticălos şi nu folosesc termenii cu precizie. Acum o lună mă acuza că am scris că ei au fugit din ţară, urmăriţi de Securitate. Ei, de fapt, „plecaseră din ţară absolut legal". Acum, cînd îi amintesc acest episod, aflu că, de fapt, „fugiseră din ţară urmăriţi de Securitate" şi „mai spun şi eu prostii". Nu ştiu ce să mai cred.

*

Intrăm în Stockholm cu autobuzul dinspre Nynäshamn. O senzaţie şocant de puternică, dureroasă iar, în periferia oraşului. Trecem pe sub un pod mare, mai apoi apare un McDonald's în dreapta. E o noapte cruntă, neagră ca tăciunele. Sub pod am senzaţia dureroasă despre care vorbesc. Încerc apoi să identific zona pe hartă: cel mai probail am trecut pe sub Ågesta Broväg sau Farstavägen. Nu-i exclus însă să fie vorba de Örbyleden sau următoarul pod înainte de oraş. Nu ştiu cîte poduri au trecut între cel lîngă care am avut senzaţia aceea şi McDonald's. Lännavägen e, totuşi, prea departe de oraş. În zilele care urmează voi bate zonele Farsta Strand şi Skarpnäck cu metroul, care merge la suprafaţă pe aici, în lung şi-n lat, coborîndu-mă în fiecare staţie.

*

În Stockholm sîntem cazaţi la ArtHotel, o clădire ascunsă într-o curte tăcută pe o străduţă lîngă biserica St. Johannes. Intrăm şi ieşim în viteză - vrem să vedem Stockholmul, chiar dacă e o oră tîrzie. Iniţial nu înţeleg dacă sînt în camera 3 sau sînt liber. Recepţionera îmi spune „You are fri" . Liber de ce? Primul club pe care îl vedem în Stockholm, la doi paşi de hotel, se numeşte „KGB". Mi se pare o poantă de un prost gust absolut, aşa că fac ce nu fac şi îi conving pe Dan şi Gabi să renunţe la idee. Ajungem pe Birger Jarlsgatan. Trag trupa după mine. Am găsit pe internet un club numit „Karma", iar eu începusem să scriu o carte cu numele ăsta, despre un club, la Bucureşti. Oamenii se uită ciudat la mine, dar mă înţeleg. Birger Jarlsgatan e un fel de zonă Lipscani a Stockholmului. Cluburi, baruri şi discoteci din douăzeci în douăzeci de metri. Mă apropiu de nişte tipe să le întreb pe unde vine Humlegården, parcul lîngă care ar trebui să fie Karma. Îmi dau seama brusc că tipele sînt rupte de bete. Uneia îi zboară papucii pe trotuar, iar o alta îşi scapă poşeta. Rupte de bete sau prefăcut rupte de bete, mă voi gîndi mai apoi, după ce vorbesc cu Corina...

Karma nu mai există. În locul ei e o galerie de artă. Ne pierdem urma în cluburile de pe strada Birger Jarls.

*

Gabi şi Dan pleacă. Nu îi prind la hotel. Ajung cu cinci minute după ce taxiul lor porneşte spre aeroportul Arlanda.

*

Motivul întîrzierii? Am fost la una dintre cele două biserici ruseşti din Stockholm. Cea de pe Birger Jarlsgatan, care aparţine de patriarhia

Parisului. Din informaţiile mele, Alexandru Monciu a fost cîntăreţ în strana celeilalte, cea din curtea bisericii protestante Sfînta Maria Magdalena, din nordul insulei Södermalm. Aceasta ţine de patriarhia Moscovei. La prima dintre ele maflu cînd au loc slujbele din acest week-end la cele două biserici.

*

Cum se termină perioada leaglă în care trebuia să stau în Stockholm, respectul funcţionarilor de la ICR, cu o mică excepţie, se duce şi el. Oamenii sînt simpli funcţionari, desigur, îşi iau lefurile lor de mii de euro lunar şi fără mine. Am devenit un obiect inutil în peisaj. Şi, ca să fiu sincer pînă la capăt, senzaţia mea e că toată cultura română care nu are contract cu ICR-ul e inutilă în peisaj. Mi se şopteşte că ICR Stockholm are o cameră în subsol unde poate să cazeze vizitatori. Deşi toată lumea ştie ce încerc să fac aici, nimeni nu îmi vorbeşte despre asta. În ultima zi, cînd îi bat un apropo Gabrielei Zeca, răspunsul ei e mai mult decît clar – „Chiar dacă am avea...” Diferenţa dintre atitudinea funcţionarilor ICR şi cea a directoarei Centrului Baltic pentru Scriitori şi Traducători e strigătoare la cer. Vrăjită de povestea mea şi îndrăgostită de literatură, Lena Pasternak m-ar fi ţinut acolo pînă la adînci bătrîneţi. De altfel, chiar mi-a făcut o invitaţie pe „cît timp vreau” în Gotland.

*

Mă car cu bagajele la ICR, sperînd să găsesc o cameră într-un hotel în Oraşul Vechi (Gamla Stan). Din mutrele pe care le primesc e clar că trebuie să-mi iau tălpăşiţa cît mai repede. Din păcate, nu găsesc nimic. E vineri. O rog pe Eva să sune la ArtHotel ca să mă întorc acolo. Îmi mai rezerv trei nopţi – pe o sumă dementă: 210 Euro. Penmtru ultima noapte – joi spre vineri – nu îmi fac rezervare. Dacă nu îl voi găsi pe Alexandru Monciu pînă atunci, voi încerca să îl caut şi noaptea.

*

Căutarea: ca într-un poem al lui Nichita Stănescu... „şi toate femeile poartă chipul tău şi rochiile tale”. Intru în vorbă cu mai toţi cerşetorii pe care îi prind pe străzi. Cu oamenii care vînd ziare şi cu cei care adună bidoane. Niciunul nu ştie nimic despre „românul Alexandru”. Şi cîţi nu ar putea fi el: pe Birger Jarlsgatan un bătrîn distins care scrie poezii (a). În T-Centralen un bătrîn înalt cu părul ondulat, pe care îl pierd pe peronul trenului spre Sundbyberg (b). Locuitorul nevăzut al unui cavou de carton din Humlegården, pe colţul dintre Karlavägen şi Engelbrektsgatan, chiar peste drum de fostul club Karma (c). Locul din urmå devine obsedant

pentru mine. Mă aşez şi aştept. Primele vorbe pe care le aud aici sînt în ruseşte: două fete care se opresc în dreptul meu.

*

Vineri seara mă duc la o acţiune a ICR Stockholm. Un festival de film pe tema vampirilor, la cinematograful Zita. Atmosferă mai mult decît intimistă – o sală de vreo cincizeci de locuri, pe jumătate goală. Din cele douăzeci, treizeci de persoane prezente, o bună parte sînt angajaţii ICR, în frunte cu Dan Shafran. Sîntem o mică familie, cum ar veni...

Vizionez un film făcut foarte prost pe o idee foarte interesantă: o evreică din SUA povesteşte istoria jafului în care au fost implicaţi, în Bucureştii anilor cincizeci, bunicul şi bunica ei pe linie maternă. Bunicul, fost agent al Securităţii, e condamnat la moarte şi omorît în urma acestei poveşti. Ideea, cum spuneam, excelentă – autoarea porneşte pe urmele istoriei. Realizarea – mai mult decît mediocră: un documentar melodramatic, realizat în condiţii tehnice precare. Cu o cameră digitală, presupun.

După film vreau să o şterg englezeşte, ca să nu fiu nevoit să mai îndur o repriză documentară de genul ăsta. Dar sînt oprit de conferinţa care începe brusc. De la o fată stabilită în Anglia, critic de film, aflu că însăilarea demnă de youtube cu care am fost torturat e un film minunat. Impresionismele curg unul după altul, se învîrt prin sală şi încearcă să îmi zdruncine convingerea fermă că în niciun caz nu am în faţă vreun Almodovar.

*

Mă voi întîlni într-una din zilele care urmează cu această exegetă de film, în compania Gabrielei Zeca. Cînd le spun părerea mea despre film îşi arată ghearele. „Credeau că eu sînt altfel.” În plus, critica îmi mărturiseşte că a citit „Manifestul meu anarhist” şi acesta a mişcat-o. Nu înţeleg de ce îmi spune asta. Dacă ei îi place un poem al meu ar trebui să-mi placă şi mie un film slab prezentat de ea? Concid că eu „nu sînt un specialist, iar părerea mea e una personală”.

*

Tot vineri: am aflat de existenţa unui job la ICR. Cum nu ştiu cum să fac să mai rămîn în Suedia ca să-mi termin căutarea, îi spun lui Dan Shafran că vreau acest job. E vorba de un amărît de post de şofer. Din prima discuţie e clar: nu mă va ajuta. Primul argument: sînt două posturi – şofer şi secretară – şi le vor da unei familii. Şi eu am o familie, eu şi Domnica putem fi şofer şi secretară. Îi deznod şi alte două sau trei argumente. În fine, mă lămureşte... postul s-a dat prin concurs, la MAE, în Bucureşti. Un

concurs de care a ştiut doar cine trebuia să ştie, îmi spun. Mă întreb de ce nu mi-a spus aşa de la bun început. Mă minte? E evident: sînt unul dintre cei mai buni scriitori din România şi, deşi am un proiect suedez mai important chiar decît ilustra mea persoană, nu pot să mă angajez pe un post de şofer la ICR Stockholm. O scenă reprezentativă pentru nesimţirea şi lipsa de valori care guvernează România. Ce le pasă celor din ICR Stockholm şi MAE de Monciu, de Ianuş sau de literatura română în general. Ei au miile lor de euro pe lună şi îşi petrec programul de muncă „la bibliotecă". „La bibliotecă" avea să fie Dan Shafran de fiecare dată cînd am ajuns la ICR în cele patru zile pe care l-am petrecut în Stockholm.

*

Corina Oprea e mai mult decît amabilă. Ea şi logodnicul ei vor pleca din Stockholm pentru trei săptămîni şi îmi oferă apartamentul ei în timpul ăsta. Touşi, nu cred că voi putea rămîne pînă pe 17 mai aici. Nu îmi vor ajunge banii pînă atunci... De ce nu lucrează oameni ca ea la ICR?

*

La biserica ortodoxă rusă din curtea Sfintei Maria Magdalena sînt doi preoţi cu numele Alexandru. Sîntem într-o încăpere chircită, înghesuită în sine, într-o parte a ei sînt nişte scări care duc la un mic mezanin. În faţa porţii întîlnesc o femeie blondă cu un copil. Cînd intru îl lovesc din greşeală pe copil, care se joacă printre picioarele oamenilor veniţi la slujbă, cu genunchiul. Fetiţa (deşi ar putea fi şi un băieţel cu zulufi) se uită în ochii mei, dar nu spune nimic. *Izvinite*. Femeia e în relaţii foarte bune cu unul dintre preoţii bisericii. Poate e chiar soţia lui. Ar putea fi însuşi Monciu, dacă ar fi cu cinci-zece ani mai bătrîn. O voi vedea apoi, în după-amiaza aceleiaşi zile, la cealaltă biserică rusească. Mă vede intrînd şi... mi se pare mie?... dispare grăbită. La Maria Magdalena nu aflu mare lucru. Monciu ar fi fost văzut ultima oară, de un om din biserica lor, în Copenhaga, bînd bere într-un McDonald's, acum doi ani.

(..................................)

*

Discuţie cu Dan Shafran: a citit începutul acestui text şi e dezamăgit de felul în care văd eu lucrurile. Subînţelesul: cum pot eu să fac aşa ceva unor oameni care mi-au oferit ce mi-au oferit. E evident din nou: nu eu le-am făcut o favoare funcţionarilor de la ICR Stockholm pentru că m-am

dus acolo şi am tradus şi am citit cît am putut de bine, iar mulţi dintre oamenii din public au fost încîntaţi de textele mele, ci ei mie. Chiar dacă eu sînt în accepţia majorităţii criticilor unul dintre cei mai buni poeţi contemporani. Ei sînt, probabil, nişte funcţionari exemplari, din moment ce consideră că îmi fac mie favoruri. Hotărîrea lui Dan Shafran: să nu public textul meu în „Observator cultural", cu specificarea ulterioară „în grupajul finanţat de ICR". Discuţia, în contradictoriu, desigur, se încheie cu urarea „să am grijă".